

ROMÂNIA – ÎNTRE DEZIDERATUL CONVERGENȚEI REALE ȘI REALITATEA CONCENTRĂRII TERITORIALE A DEZVOLTĂRII ECONOMICE

Marioara, Iordan¹
Ion, Ghizdeanu²
Dana-Ioana, Țapu³

Rezumat:

În contrast cu convergența nominală, convergența reală, în procesul de aderare la piața unică europeană este un proces complex insuficient clarificat din punct de vedere al metodologiei. Odată cu adoptarea monedei euro procesul de convergență a devenit tot mai important pentru UE.

Piața unică europeană și Uniunea Economică și Monetară au generat - în mod obiectiv și necesar - o interdependență mare în rândul economiilor naționale, și, în același timp, noi cerințe în ceea ce privește performanțe calitativ, competitiv și economic pentru fiecare stat membru.

În esență, convergența reală reflectă interdependența dintre unicitatea pieței europene și specificul piețelor naționale, și, în consecință, devine tot mai importantă identificarea de norme și indicatori care să permită reflectarea modului în care economiile naționale își armonizează sistemul economic pentru a se integra în economia europeană.

Cuvinte cheie: dezvoltare regională, indicele disparității, convergență reală, concentrare teritorială

Clasificare JEL: O18, R11, R12

1. Convergența reală – evoluții recente

Una din condiționalitățile esențiale pentru trecerea la moneda euro rămâne convergența reală cu economia europeană, astfel încât țara candidată să facă față presiunilor concurențiale de pe piața unică europeană și să nu inducă șocuri în sectorul nominal prin eventualele dezechilibre macroeconomice.

Deși criteriul convergenței reale nu beneficiază de obiective clare și cuantificabile ca în cazul convergenței nominale, el nu este mai puțin important. Din contră, dificultatea de stabilire a unor praguri cantitative pentru adoptarea monedei euro provine din complexitatea și specificitatea structurală a acestui proces. Atingerea unui astfel de obiectiv presupune atât reducerea diferențelor structurale dintre regiuni și țări cât și coeziunea socială și teritorială. Evident că indicatorul sintetic prin care se evaluează progresele de compatibilizare economică și socială cu țările din zona Euro și din Uniunea Europeană în ansamblul său, respectiv produsul intern brut exprimat în PCS își menține importanța și relevanța, dar un răspuns adecvat despre convergența reală presupune și utilizarea altor indicatori de evaluare a schimbărilor structurale. În această optică prezentăm în lucrare progresele înregistrate de România și mai ales implicațiile asupra evaluării convergenței reale induse de noul sistem European de conturi.

Revenind la dificultatea de apreciere cantitativă a măsurii modului în care o economie are un nivel al convergenței reale adecvat adoptării monedei euro, trebuie precizat că un bun exemplu îl oferă experiența de până acum din Uniunea Europeană.

În ultimii ani au adoptat moneda euro state care aveau un produs intern brut exprimat în PCS destul de departe de media UE, dar cu un trend pozitiv de convergență ridicat. Astfel, Slovacia, care a adoptat euro în anul 2009, avea la acel moment puțin peste 70% (ESA 2010) și cu o îmbunătățire a convergenței reale cu 16 puncte procentuale față de 2003. Estonia când a adoptat moneda euro în anul 2011, avea un PIB cu 64% sub media UE de la acel moment, sporul de convergență față de anul 2003 fiind de 12 puncte procentuale.

¹ Dr., Cercetător științific gradul I, Institutul de Prognoză Economică, e-mail:miordan@ipe.ro

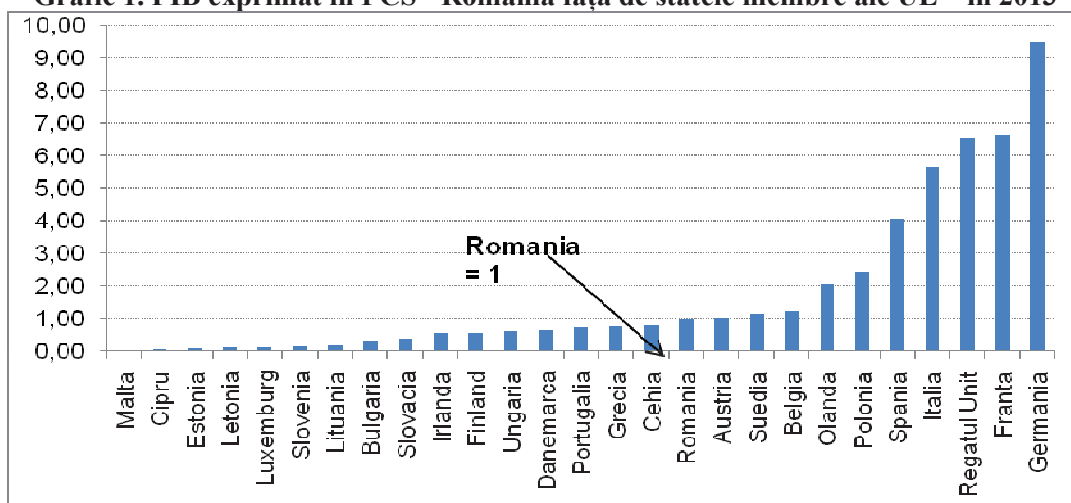
² Prof.univ.dr., Cercetător științific gradul I, Institutul de Prognoză Economică

³ Dr., Asistent de Cercetare, Institutul de Prognoză Economică

În prezent România are un decalaj de convergență de 47 puncte procentuale față de media UE. În schimb, față de anul 2003, sporul de convergență reală este de 22,4 puncte procentuale, reprezentând un progres mediu anual de peste 2 puncte procentuale.

Un al doilea aspect ce trebuie subliniat este acela al “relativității” măsurării convergenței reale, privită atât din punct de vedere metodologic, respectiv al faptului că evaluarea rezultă dintr-o comparare a condițiilor ipotetice (PIB evaluat la paritatea de cumpărare standard) de putere de cumpărare cât și din punct de vedere al calității discutabile a datelor statistice privind produsul intern brut și populația rezidentă (grafic 1).

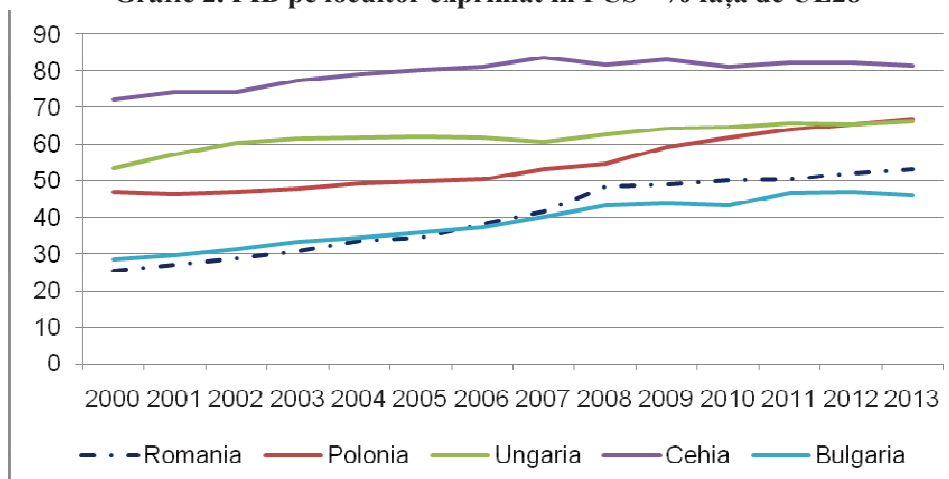
Grafic 1. PIB exprimat în PCS - România față de statele membre ale UE – în 2013

O accelerare a dezvoltării și implicit a ritmului convergenței reale, astfel încât economia românească să poată fi pregătită pentru adoptarea euro până la finele actualului ciclu bugetar comunitar, sunt posibile dacă se are în vedere că:

- în perioada de criză România a fost printre puținele țări care și-au îmbunătățit convergența reală în raport cu media europeană.
- dacă ne referim la indicatorul sintetic care exprimă convergența reală, respectiv PIB la paritatea de cumpărare standard, de la un nivel de 48% față de media UE în 2008 a ajuns la 50% în anul 2011 și 53% în 2013 (SEC 2010).
- pentru comparație Ungaria și Bulgaria și-au îmbunătățit convergența cu 3 puncte procentuale, iar Cehia și-a menținut gradul de convergență (grafic 2).

Grafic 2. PIB pe locuitor exprimat în PCS - % față de UE28

2. Concentrarea teritorială a dezvoltării economice în România

Obiectivul general de convergență reală se suprapune și necesită în același timp convergența teritorială. Sustenabilitatea creșterii economice dar și a apropiierii dintre țările UE presupun atât reforme structurale cât mai ales o contribuție echilibrată a regiunilor și subregiunilor în funcție de potențialul acestora, la dezvoltarea națională.

De altfel, reforma politicii de coeziune, descrisă în capitolele anterioare, își propune să asigure o maximizare a contribuției regionale la creșterea economică prin adaptarea asistenței comunitare la nivelul de dezvoltare al fiecărei regiuni și orientarea resurselor către principalele sectoare de creștere.

Din păcate sprijinul financiar pentru convergență teritorială și implicit convergența reală au, în cadrul reformei ce se implementează prin cadrul bugetar comunitar 2013-2020, și alte cerințe care contrastează cu obiectivele globale extrem de generoase. Dintre acestea două sunt de menționat:

- (i) comandamentul „eficienței” în alocarea investițiilor, ce pot redirecționa sprijinul de coeziune către zonele mai dezvoltate, cu potențial sporit de valorificare și
- (ii) accentuarea dimensiunii urbane a politicilor. În acest ultim caz nu numai că regiunile cu pronunțat caracter rural, precum cele din România, pot fi dezavantajate, dar concepția rolului de propagare a creșterii economice regionale de către „polii urbani de creștere” nu s-a verificat în totalitate în practică. După cum se va vedea o astfel de politică a favorizat concentrarea teritorială a creșterii economice și nu convergența.

Mai mult criza economico-financiară globală a perturbat mecanismele de translatare a creșterii, afectând diferențiat țările și regiunile, în funcție de posibilitatea de răspuns a acestora.

3. Disparitățile teritoriale de creștere economică

Evouția economică diferențiată din perioada de criză dar mai ales în anii de recuperare a pierderilor a reprezentat o trăsătură și a evoluției economice teritoriale. În România, unde disparitățile regionale sunt mai pronunțate, efectele crizei au fost chiar mai pronunțate. Fenomenul este mult mai vizibil în interiorul regiunilor, potențialul și structura economică a județelor mai dezvoltate permițând o mai rapidă ieșire din criză.

În România în perioada 2007-2011 indicii de disparitate regională s-au redus semnificativ doar în regiunile Nord-Est, Nord Vest și Centru. În regiunea Sud-Muntenia și București Ilfov, convergența cu media națională se îmbunătățește, iar în celelalte rămâne relativ aceeași (tabel 1).

Tabel 1. Indicele regional de disparitate

	2007	2008	2009	2010	2011
TOTAL ECONOMIE	100	100	100	100	100
Regiunea Nord - Est	63.0	61.8	62.8	61.4	59.2
Regiunea Sud - Est	81.6	79.8	80.3	82.2	81.4
Regiunea Sud Muntenia	81.6	82.1	85.3	83.0	82.6
Regiunea Sud - Vest Oltenia	76.8	74.5	76.1	76.7	76.5
Regiunea Vest	110.9	109.4	109.7	113.1	110.9
Regiunea Nord - Vest	95.7	90.0	91.2	89.3	86.3
Regiunea Centru	100.0	94.9	96.9	95.9	93.5
Regiunea Bucuresti Ilfov	231.3	249.3	236.0	237.9	251.9

Sursa: INS

Nota: PIB (SEC 95) pe locuitor (populația anterioară ajustării conform recensământului)

În acest context este de subliniat că îmbunătățirea semnalată la regiunea Sud-Muntenia nu este sustenabilă. Plusul din această regiune provine din evoluțiile conjuncturale din agricultură și din creșterea economică din județul Argeș, care s-a bazat aproape în exclusivitate pe producția de autoturisme Dacia.

Datele prezentate mai sus arată că îmbunătățirea convergenței reale provine aproape în exclusivitate din evoluția economică a regiunii București-Ilfov și a câtorva poli teritoriale de creștere (tabel 2).

Tabel 2. Evoluția disparității județene

	2007	2008	2009	2010	2011
A. Primele 5 județe					
Ilfov	176.3	180.6	177.1	164.0	164.9
Timis	138.9	145.6	143.5	152.8	151.6
Cluj	133.0	123.2	126.2	125.3	125.4
Constanța	119.8	111.6	116.0	119.8	117.5
Brașov	119.3	112.1	117.9	121.3	115.6
B. Ultimele 5 județe					
Teleorman	57.8	59.4	60.3	57.4	56.9
Călărași	52.2	62.0	58.3	70.6	67.9
Botoșani	52.1	51.5	52.8	50.0	49.9
Giurgiu	49.0	53.8	59.5	77.1	74.1
Vaslui	41.9	46.7	45.8	43.7	42.6

Sursa: INS.

*) Conform clasamentului din 2007; fata de media nationala (PIB/locuitor).

Evoluția concretă după anul 2008 a celor 8 regiuni poate fi, în sinteză, caracterizată astfel:

Economia **Regiunii Nord – Est** s-a contractat, în perioada 2009-2011 cu 9,5%, ieșind din recesiune abia în anul 2012 când produsul intern brut s-a majorat cu 1,1%, pentru ca în 2013 acesta să crească cu 2,5%, sporuri care nu au anihilat însă reducerile din anii de criză. Pe ansamblul perioadei 2009-2013 produsul intern brut din regiune s-a redus cu un ritm mediu anual de 1,3%. Scăderea a fost determinată de reducerea volumului de activitate în agricultură (-1,1%), construcții (-5,9%) și servicii (-1,3%), în timp ce industria a avut o contribuție pozitivă de 1,5%. Regiunea furnizează circa 10% din produsul intern brut pe total economie. În structură, agricultura regiunii are o contribuție importantă la realizarea produsului intern brut regional, ponderea acesteia depășind nivelul național, putând ajunge și la peste 10% din PIB în anii buni pentru agricultură.

În **Regiunea Sud – Est** după o reducere a produsului intern brut cu 6,1% în anul 2009, economia a ieșit din recesiune și timp de doi ani s-au înregistrat creșteri economice (1,1%, respectiv 1,4%). În anul 2012 însă, pe fondul unei reduceri semnificative, cu peste 30% a volumului de activitate din agricultură (care are o pondere importantă în PIB), economia regiunii a înregistrat din nou o evoluție negativă, revenind din nou pe creștere în 2013. Pe ansamblul perioadei 2009-2013 ritmul mediu anual de creștere a fost unul negativ (-0,7%), ca urmare a diminuării volumului de activitate în agricultură (-1,4%), construcții (-5,5%) și servicii (-1,1%), sporul înregistrat de industrie (1,4%) fiind unul modest nu a putut acoperi reducerile din celelalte sectoare. Contribuția regiunii la realizarea produsului intern brut național depășește ușor 10%. Economia regiunii prezintă câteva particularități date fiind activitățile economice specifice zonei: transport maritim, șantier naval, centrala nucleară, deltă, litoral, etc.

În **Regiunea Sud Muntenia** evoluția economică a fost una oscilantă. După doi ani de recesiune, economia părea că și-a revenit în 2011, realizând o creștere economică, dar a fost un semnal fals pentru că în anul următor s-a înregistrat din nou o evoluție negativă, urmată și de data aceasta de o revenire pe plus în 2013. Astfel că pe ansamblul perioadei 2009-2013 ritmul mediu anual de creștere a fost unul negativ de -0,5%. Sectorul industrial (0,5%) și agricultura (0,9%) au contribuit pozitiv la creșterea economică a regiunii, dar aceste sporuri au fost anulate de evoluțiile negative din construcții (-5,5%) și servicii (-1,9%). Regiunea este una cu o contribuție importantă la realizarea produsului intern brut național cu o pondere de circa 12,5%. În structură industria joacă un rol important în economia regiunii cu o pondere de circa 35%, (superioară mediei naționale), determinată, în principal, de județele Argeș și Prahova cu ponderi ale industriei de peste 40%.

În **Regiunea Sud – Vest Oltenia** după doi ani de criză, economia și-a revenit. Astfel pe ansamblul perioadei 2009-2013 creșterea economică a regiunii a fost una pozitivă (3,9%), ritmul mediu anual fiind de 0,8%. Această creștere a fost determinată, în mare parte, de evoluțiile din anul 2013 când economia regiunii s-a majorat cu 6,7% pe fondul unui an agricol foarte bun și a relansării în forță a activității la Ford România (ceea ce a făcut ca producția industrială a județului Dolj să se majoreze în 2013 cu peste 110%). Pe domeniul de activitate industria a susținut pozitiv cu un ritm mediu anual de 5,8%, în timp ce restul sectoarelor au avut contribuții negative: agricultura (-1,6%), construcțiile (-5,1%) și serviciile (-1,6%). Regiunea Sud – Vest Oltenia are cea mai mică participare la realizarea produsului intern brut național, aceasta oscilând în jurul a 8%. În structură industria joacă un rol important cu o pondere de peste 30%, numeroase unități industriale (Alro, Ford România, Pirelli, etc.) își pun amprenta asupra dezvoltării economice a regiunii).

Regiunea Vest a ieșit repede din recesiune după numai un an de scădere în 2009, reducerea fiind destul de accentuată (-5,3%). Începând cu anul 2010 economia regiunii a înregistrat creșteri an de an cu amplitudini diferite. Astfel pe ansamblul perioadei 2009-2013 creșterea economică a fost de 2,8%, ceea ce a însemnat un ritm mediu anual de 0,6%. Această creștere a fost susținută de industrie (4,1%) și agricultură (2,3%), în timp ce construcțiile (-9,4%) și serviciile (-0,9%) au avut contribuții negative. Regiunea Vest furnizează circa 10% din produsul intern brut național. În structură economia regiunii se caracterizează printr-o pondere însemnată a industriei care generează peste 35% din produsul intern brut regional.

Evoluția economică a **Regiunii Nord – Vest** a fost una mai puțin favorabilă, deoarece pentru 4 ani consecutiv s-a aflat în recesiune, în primii ani pe fondul crizei economice, apoi prin declinul economic al județului Cluj pe fondul închiderii activității de la Nokia (județ cu o pondere de peste 35% în PIB –ul regional și a cărei industrie generează mai mult de 30% din valoarea adăugată industrială a regiunii), dar și al diminuării accentuate a volumului de activitate în construcții (2011) sau agricultură (2012). De menționat faptul că în anul 2012 indicele producției industriale din județul Cluj se situa aproape la jumătatea anului anterior. Astfel pe ansamblul perioadei 2009-2013 s-a înregistrat un ritm mediu anual de creștere a produsului intern brut regional de -1,7%, toate sectoarele de activitate având o contribuție negativă: Industrie (-1,6%), agricultură (-3%), construcții (-7,6%) și servicii (-0,7%). Regiunea Nord – Vest participă cu circa 11% la PIB-ul național, cu o ușoară tendință de scădere pe fondul declinului economic.

Regiunea Centru după doi ani de recesiune, în anul 2011 s-a menținut la nivelul anului anterior pentru ca începând cu 2012 să se situeze pe o traiectorie ascendentă. Creșterile din 2012 și 2013 nu au anulat însă, în totalitate, scăderea din 2009 și 2010 astfel că pe ansamblul perioadei 2009-2013 s-a înregistrat un ritm mediu anual ușor negativ (-0,1%). Industria a avut o contribuție pozitivă (1,9%), în timp ce restul sectoarelor de activitate au participat negativ: agricultură (-1,4%), construcții (-6,1%) și servicii (-0,9%). Regiunea Centru furnizează peste 11% din produsul intern brut național. În structură economia regiunii se caracterizează printr-o pondere importantă, de peste 35%, a sectorului industrial.

Regiunea București Ilfov a înregistrat în anul 2009, o contracție economică puternică, de peste 10%, după care si-a revenit înregistrând creșteri de intensități diferite. Astfel pe ansamblul perioadei 2009-2013 s-a înregistrat un ritm mediu anual ușor pozitiv (0,1%), ca urmare a contribuției favorabile pe care au avut-o industria (2,4%), agricultura (7,4%) și serviciile (1,4%). Construcțiile însă ca urmare a restrângerii semnificative din primul an de criză, dar și a reducerilor ulterioare au avut un ritm mediu anual negativ (-6,6%). Economia Regiunii București Ilfov are o structură total diferită de cea a celorlalte regiuni cu o agricultură foarte redusă, de numai 0,3%, cu o industrie de asemenea mai mică decât în celelalte regiuni (sub 20%), dar cu un sector al serviciilor care tinde spre 60%. De asemenea aceasta este regiunea cu cea mai mare contribuție la produsul intern brut național, de peste 25%.

4. Contribuția regiunilor și județelor la creșterea economică

Tendința generală de propagare centrifugă a crizei globale (mai amplă în țările și regiunile mai puțin dezvoltate) se observă și în cazul județelor României. Dintre primele 5 județe dezvoltate, situate peste media națională a PIB/locuitor, doar în județul Ilfov s-a manifestat o majorare mai pronunțată a decalajului față de medie. Timiș, Cluj, Constanța și Brașov s-au îndepărtat tot mai mult de medie în 2011 față de 2008. Dintre ultimele 5 județe, doar în Giurgiu se manifestă o tendință clară de reducere a decalajului față de medie.

O imagine a concentrării teritoriale a creșterii economice este oferită de **decalajele în cadrul regiunilor**, decalaje care s-au adâncit, inclusiv în regiunile dezvoltate (regiunea Vest sau regiunea București-Ilfov) (tabel 3).

Această tendință pune semnul întrebării asupra eficacității politicilor de sprijin a unor “poli de creștere” sau a orașelor care să aibă efecte de propagare a creșterii economice. În țări mai puțin dezvoltate (România, Bulgaria) starea infrastructurilor face dificilă mobilitatea factorilor de producție și în consecință a afacerilor conexe, care să deservească “polii de creștere”.

Tabel 3. Decalaje intra-regionale *)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Regiunea Nord - Est	3,0	3,1	3,4	3,3	3,4	3,5
Regiunea Sud - Est	4,7	5,0	4,8	4,3	4,6	4,6
Regiunea Sud Muntenia	5,4	5,1	3,8	3,8	3,9	3,9
Regiunea Sud - Vest Oltenia	3,1	3,1	3,1	3,2	3,4	3,7
Regiunea Vest	3,8	3,5	3,8	4,2	4,2	4,2
Regiunea Nord - Vest	4,6	4,6	4,7	4,9	4,6	4,6
Regiunea Centru	4,0	4,1	4,6	4,2	4,4	4,5
Regiunea București Ilfov	9,2	8,6	9,2	9,3	9,6	9,5

Sursa: INS, CNP

*) Între primul și ultimul județ, după nivelul produsului intern brut

Concluzii

Contribuția regiunilor la creșterea economică ilustrează modul în care criza a afectat regiunile și implicit procesul de coeziune teritorială. Dintre regiuni se detașează regiunea N-V, unde criza a început să se manifeste încă din 2008, an în care aceasta a avut o contribuție negativă la creșterea economică. De altfel, această regiune este singura în care declinul a continuat până în 2012. O a doua regiune în suferință a fost regiunea Sud Muntenia cu 3 ani de contribuție negativă la creșterea economică. Regiunile Vest și București Ilfov au fost singurele regiuni unde contribuția negativă s-a înregistrat doar în anul 2009 (tabel 4).

Tabel 4. Contribuția regiunilor la creșterea economică

-%-

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Regiunea Nord - Est	0,4	-0,5	-0,3	-0,1	0,1	0,2
Regiunea Sud - Est	1,0	-0,6	0,1	0,1	-0,3	0,3
Regiunea Sud Muntenia	1,1	-0,4	-0,5	0,2	-0,2	0,6
Regiunea Sud - Vest Oltenia	0,5	-0,4	-0,1	0,1	0,1	0,5
Regiunea Vest	0,1	-0,6	0,2	0,0	0,2	0,5
Regiunea Nord - Vest	-0,1	-0,6	-0,4	-0,1	-0,3	0,4
Regiunea Centru	0,1	-0,5	-0,2	0,0	0,1	0,5
Regiunea București Ilfov	4,2	-2,9	0,0	2,1	0,8	0,4

Sursa: INS, CNP

Impactul diferit al crizei economice a redus concentrarea procesului de creștere economică în anii de manifestare directă (de declin) respectiv anii 2009 și 2010, dar în perioada de revigorare, concentrarea s-a accentuat (2011-2012), în timp ce potențialul și structura economică a județelor mai dezvoltate a permis o mai rapidă ieșire din criză (tabel 5).

Tabel 5. Concentrarea procesului de creștere economică *)

-%-

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Contribuția primelor 5 județe	39,6	38,7	39,1	40,6	40,9	40,5
Contribuția primelor 10 județe	54,1	53,7	53,8	54,9	55,4	55,4
Contribuția ultimelor 10 județe	9,0	9,0	9,2	9,2	9,0	8,9
Contribuția ultimelor 5 județe	4,0	4,1	4,2	4,2	4,1	4,1

Source: INS, CNP

*) Ponderea PIB –ului județean în total PIB național

Bibliografie:

1. Constantin, D.L., *Economie regională: teorii, modele, politici*, Editura ASE, București, 2010
2. Ghizdeanu Ion, *Prognoză regional*, Editura Mustang, București, 2010, ISBN 978-606-8058-23-8
3. Ghizdeanu Ion, *Macroeconomie aplicată*, Editura Bren, București, 2007, ISBN 978-973-648-677
4. Ghizdeanu Ion, Țapu Dana, *The effects of the regional development in Romania: present and future*, articol publicat în *Economics of sustainable development. Sustainable development during the economic recession*, Ecological University of Bucharest – Faculty of Economic Sciences, Romanian Academy – Institute for Economic Forecasting, Mustang, Bucharest, 2011, ISBN 978-606-8058-43-6
5. Ghizdeanu Ion; Țapu, Dana *Convergența reală a economiei românești – perspective pe termen lung*, Conference on Medium Term Economic Assessment, Iași, România, 2008
6. Marioara Iordan (coordonator), Ghizdeanu Ion, Mihaela-Nona Chilian, Radu Lupu, Dalina Andrei, Mihaela simionescu, Dana Țapu, Belingher Danie, *Coeziunea economico-socială a României în perspectiva Strategiei Europa 2020*, IPE, INCE, 2013-2014
7. Anuarul Statistic al României 2013, I.N.S., București, 2014;
8. Statistică teritorială, INS, 2014
9. *Regions 2020 - An assessment for future challenges for EU regions*, European Commission, noiembrie 2008
10. Proiecția principalilor indicatori economico-sociali în profil teritorial, *Comisia Națională de Prognoză, 2014*
11. *Regulamentul (UE) nr. 549/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 mai 2013 privind Sistemul European de Conturi Naționale și Regionale din Uniunea Europeană*, *Jurnalul Oficial al UE*, L.174/26.06.2013, *capitolul 22*, <http://www.insse.ro/cms/ro/content/impact-sec2010>